

22. ELS REPTES ACTUALS I FUTURS PER A LA CONSERVACIÓ DE LA BIODIVERSITAT EN EL DELTA DEL LLOBREGAT

ENRIC DE ROA¹ i PAU ESTEBAN²

1. Consorci per a la Protecció i la Gestió dels Espais Naturals del Delta del Llobregat.
2. Departament de Medi Ambient. Ajuntament del Prat de Llobregat.

22.1. INTRODUCCIÓ

El repàs dels reptes actuals que té plantejada la conservació del medi natural i de la biodiversitat del Delta es pot intentar abordar a partir de l'àmplia experiència acumulada pels estudiosos i els gestors dels sistemes naturals deltaics durant els últims vint anys. Les lliçons apreses sobre els èxits i els fracassos de les diferents iniciatives de conservació aplicades i el treball de camp, sovint altruista, d'una munió de naturalistes que han aportat molta informació sobre l'evolució de la biodiversitat en el territori permeten extreure algunes conclusions. En canvi, pretendre avançar quins poden ser els reptes futurs per a la conservació de la biodiversitat en un entorn tan complex com el que envolta els sistemes naturals del Delta és molt agosarat i està probablement fora de l'abast d'un escrit com aquest i de les capacitats dels seus autors. Es pot fer, això sí, una anàlisi sectorial i extreure'n algunes conclusions que contribueixin a esbossar una resposta.

En essència, aquests reptes actuals es poden sintetitzar en un de sol: garantir la funcionalitat i la integritat ecològica dels espais naturals. De fet, es pot assimilar un bon estat de conservació de la biodiversitat al manteniment d'aquesta funcionalitat i integritat ecològica, tot entenent que la conservació de la biodiversitat implica la conservació de les espècies, poblacions, comunitats i ecosistemes apropiats, acompanyats dels processos ecològics corresponents a les escales adequades, dins un marc adient de condicions ambientals determinades (Pino *et al.*, 2006).

Aquest bon estat ecològic es veu amenaçat globalment per la reducció de la superfície dels espais naturals, la fragmentació accelerada, la disminució de la connectivitat o les invasions biològiques. En el cas del Delta, és especialment important garantir l'estabilitat física de la plataforma deltaica, afectada per una regressió litoral crònica, i millorar l'estat ecològic de les masses d'aigua, sotmeses a múltiples pressions i caracteritzades per un estat ecològic en general precari. Així mateix,

per a conservar la funcionalitat ecològica és imprescindible desenvolupar una gestió integral dels espais protegits, dotada dels recursos humans i econòmics necessaris. A banda d'això, l'impacte que pot provocar sobre els sistemes naturals del Delta i la seva biodiversitat el canvi climàtic global que ja s'està començant a experimentar i que es concretarà en un increment de la temperatura mitjana, un descens de la precipitació anual i l'ascens del nivell del mar, només ha estat esbossat.

Quant al paisatge, el secret de l'èxit podria raure a compatibilitzar les interaccions entre els espais naturals, els espais agraris, les infraestructures i els espais urbans. Garantir la conservació del mosaic frenant la voracitat territorial dels usos més agressius (infraestructurals i urbans) i desenvolupar un ús públic compatible amb la conservació dels espais (fonamentat en l'educació ambiental i en activitats de lleure suaus) són els passos imprescindibles.

22.2. ELS REPTES ACTUALS

22.2.1. LA REGRESSIÓ LITORAL

El Delta inicia el segle XXI amb la seva estabilitat física com a sistema geològic severament compromesa. La regressió litoral és un problema crònic irresolt, tal com s'ha explicat, que afecta en particular les platges del Prat de Llobregat i els seus sistemes naturals, però també les infraestructures instal·lades, com va evidenciar la greu afecció a la canalització de la planta dessalinitzadora metropolitana en la platja del Semàfor-Carrabiners durant l'any 2014. A títol d'exemple, en el sector més proper a la desembocadura natural del riu es va mesurar una regressió de més de 320 m entre els anys 1956 i 1999 fent servir cartografia aèria (Pino, 2000). La reversió dels impactes responsables d'aquesta regressió (la regulació de la conca del Llobregat i el creixement de les infraestructures portuàries mar endins) és impossible. Els intents pallia-

tius basats exclusivament en l'alimentació de sorra per part de les mesures correctores del projecte d'ampliació del port de Barcelona fins ara no han reeixit.

Només la construcció de mesures de rigidització, com espigons semisubmergits paral·lels a la costa, sembla capaç de reduir (però no d'eliminar) les aportacions periòdiques de sorra a la capçalera del sistema per a evitar la regressió continuada del litoral. No cal dir que les aportacions anuals de sorra al litoral deltaic (al voltant de 100.000 m³ en cada operació, extrets del litoral de Castelldefels i aportats al Prat de Llobregat) provoquen un impacte local inassumible sobre els fons marins dels sectors afectats, que veuen hipotecades les seves possibilitats de recuperació per la freqüència de la pertorbació reiterada. Altres qüestions relacionades, com l'impacte que pot provocar l'elevació del nivell del mar a conseqüència del canvi climàtic global i la vulnerabilitat que això representa per a un territori extraordinàriament pla com és el Delta, no han estat més que apuntades, com ja s'ha dit.

22.2.2. EL MANTENIMENT DELS PROCESSOS ECOLÒGICS

Els principals processos ecològics del Delta, al seu torn, experimenten una situació contradictòria.

El medi aquàtic, per exemple, ha viscut una substancial millora derivada de la construcció de les infraestructures de sanejament pendents (en especial, l'EDAR del Prat de Llobregat a partir de l'any 2002) que inclouen actuacions per a garantir uns cabals mínims de qualitat en el riu Llobregat, en alguns aiguamolls litorals, i l'establiment d'una barreira hidràulica per a contrarestar la intrusió marina sobre l'aquífer profund. Aquestes mi-

llores, això no obstant, requereixen un considerable cost energètic i econòmic per a alimentar el funcionament dels sistemes industrials que les sustenten i han patit les retallades dels pressupostos públics des de l'any 2011, particularment pel que fa als usos ambientals de les aigües depurades. En canvi, el creixement urbà i terciari del territori comporta un impacte creixent sobre el medi aquàtic derivat de les dificultats de drenatge d'un territori tan pla i de la seva progressiva impermeabilització. Més i més sobreexidors aporten les aigües pluvials (contaminades pel rentat de les grans superfícies asfaltades) a la xarxa tradicional de corredors i canals pluvials d'origen agrícola del Delta que fan servir els estanys litorals —els punts més deprimits— com a sortides a mar. El cas del Remolar-Filipines és paradigmàtic en aquest sentit, ja que rep l'aigua d'una gran part de la zona agrícola de Sant Boi de Llobregat, Viladecans i una part de l'aeroport, amb una conca de drenatge de 2.700 ha.

A causa de les obres d'ampliació de les instal·lacions aeroportuàries, la superfície inundable de l'entorn de l'estany s'ha reduït un 81 %, per la qual cosa aquesta zona humida no pot absorbir tota l'aigua que li arriba en casos de pluges importants i es generen dificultats de drenatge de la zona agrícola. Aquesta problemàtica no sols no està en via de solució, sinó que encara s'està agreujant en els últims temps, ja que la implantació de les noves infraestructures i altres creixements urbanístics recents al Delta impermeabilitzen grans superfícies i sobrecarreguen els desguassos preexistents. En paral·lel, la contaminació difosa per pesticides i fertilitzants agrícoles abocats a la xarxa d'aigües pluvials arriba també sense control als estanys litorals i en provoca l'eutrofització i l'empobriment.

Un cas remarcable és el de l'estany de Cal Tet, que el 2004, dos anys després de la seva creació, presentava un estat ecològic molt bo i va anar disminuint la seva qualitat fins al 2009. En anys posteriors, se n'ha

registrat una millora gràcies a les mesures de gestió hídrica aplicades, que han permès la recuperació de part de les poblacions de plantes submergides.

22.2.3. ELS PROBLEMES ECOLÒGICS DERIVATS DE LA TENSÍO TERRITORIAL

De la comparació d'aquests dos mapes d'usos del sòl al Delta (figura 1), resulta evident la profunda transformació territorial ocorreguda al llarg del segle xx, especialment intensa en el tombant del segle xxi. Els conreus regats pels canals de la Dreta i de la Infanta i els salobrans i prats humits del Delta central han reduït dràsticament la seva superfície en favor de les infraestructures, la indústria i les àrees urbanes. Al seu torn, en la perifèria del Delta s'ha generat un continuïum urbà en el samontà entre Sant Boi de Llobregat i Castelldefels i s'ha urbanitzat per complet l'hemidelta nord.

La tensió territorial generada per una ocupació tan intensiva del sòl provoca diversos problemes ecològics: fragmentació i esquarterament dels espais naturals, en molts casos en el límit o per sota d'una mida mínima viable; manca d'espais de transició que esmorteixin els impactes, i connectivitat biològica molt compromesa, tant a l'interior del Delta com en relació amb l'exterior (ja només és possible amb dificultats a través del riu Llobregat i de les rieres que connecten precàriament la plana deltaica amb el massís de Garraf i la serra de Montbaig).

En general, la situació actual de mosaic d'usos del sòl, elevat al paroxisme, amb un fort biaix cap als usos infraestructurals i urbans, genera en relació amb els espais lliures (agrícoles i naturals) un ventall d'impactes molt nombrosos i significatius, com se sintetitza a la taula 1.

A la inversa, de la taula anterior es podrien deduir els serveis que presta cadascuna de les unitats d'usos del sòl. Així, el paper

dels espais lliures com a esmorteïdors dels impactes difusos d'infraestructures i espais urbans, com a reservoris de biodiversitat, com a proveïdors de paisatge (entès com a recurs estètic, identitari i utilitari per a l'ús públic) es pot fer ben evident.

22.2.4. LA RECUPERACIÓ DE LA BIODIVERSITAT

La gestió pública activa de la biodiversitat en els espais naturals preexistents o creats com a compensacions ambientals de les infraestructures pot aportar èxits indiscutibles. Aquesta gestió té al seu favor el fet que els hàbitats típicament deltaics (aiguamolls, riparis i comunitats dunars) són molt làbils i tenen un temps de recuperació i naturalització molt curt en relació amb altres tipologies d'hàbitats com ara els forestals. Són exemples d'èxits d'aquesta gestió en pro de la biodiversitat la recuperació de les comunitats dunars a les platges del Prat de Llobregat i de Viladecans, la composició inicial extraordinàriament diversa de les comunitats vegetals d'algunes de les noves masses d'aigua creades, com ara l'estany de Cal Tet, el procés de recuperació de les comunitats vegetals i animals del tram deltaic del Llobregat o la resposta positiva de l'ornitofauna nidificant en els nous hàbitats, cosa que inclou la recuperació d'espècies sensibles i la colonització d'espècies abans absents. De totes maneres, un balanç complet encara és prematur. Caldrà veure què succeeix amb les espècies més exigents i menys tolerants a la fragmentació dels hàbitats i la pressió antròpica en general. I, també, com es pot abordar la conservació de les comunitats i dels processos ecològics.

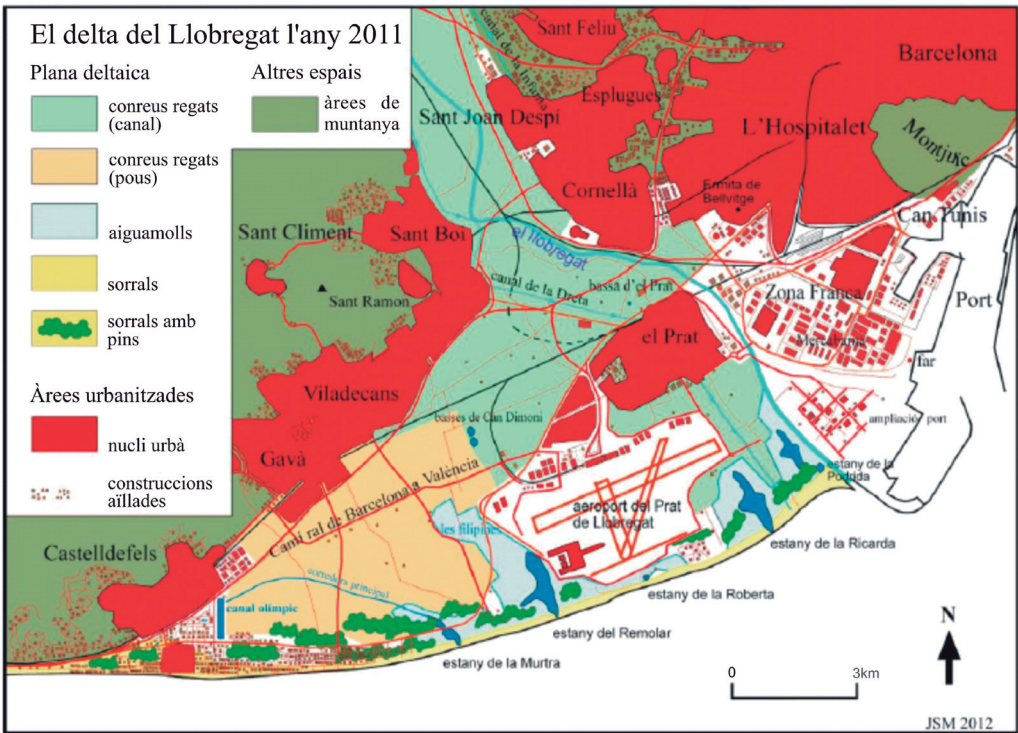
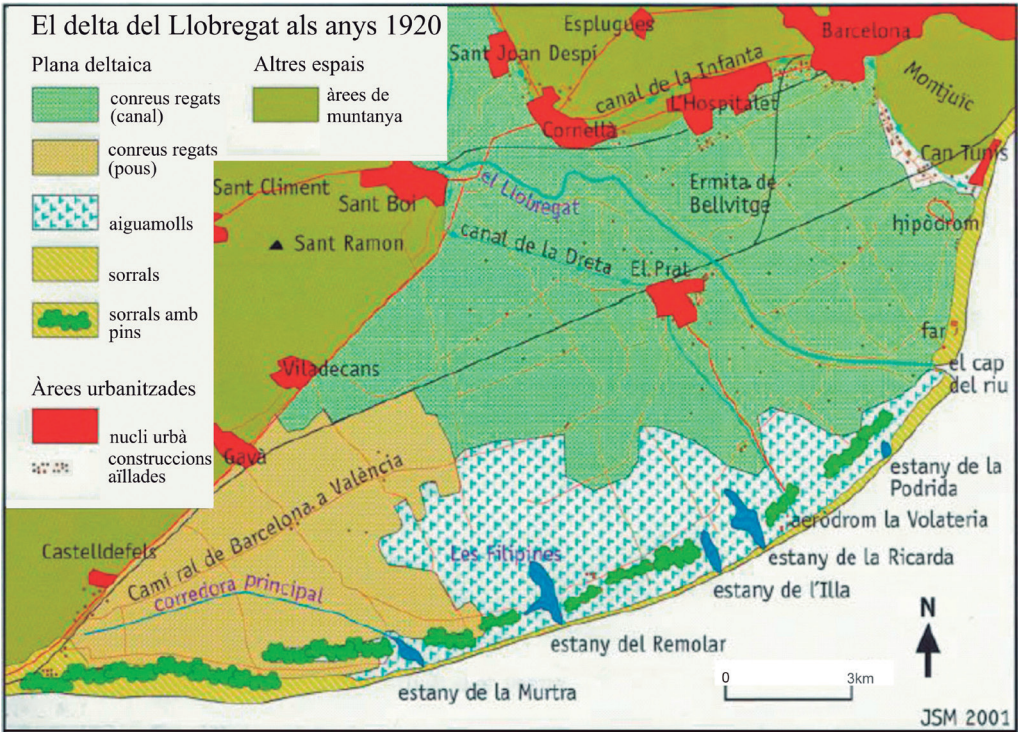

FIGURA 1. Evolució dels usos del sòl al Delta. Anys 1920-2011. Font: Panareda i Sans, 2002.

TAULA 1. Matriu de relacions entre les diferents unitats d'usos del sòl al delta del Llobregat. La intensitat del color respon a una valoració subjectiva de la importància dels impactes o les interaccions entre les diferents unitats. Font: Elaboració pròpia.

	<i>Espais naturals</i>	<i>Espais agrícoles</i>	<i>Infraestructures</i>	<i>Espais urbans</i>
<i>Espais naturals</i>		Atacs de fauna als conreus	Risc de col·lisions d'ocells i avions Molèsties per mosquits	Molèsties per mosquits
<i>Espais agrícoles</i>	Contaminació de les aigües		Risc de col·lisions amb avions	Molèsties per mosquits
<i>Infraestructures</i>	Amenaces de creixement Ocupació territorial directa Ocupació per serveis auxiliars Impermeabilització del sòl Alteracions hídriques Contaminació atmosfèrica Servituds de gestió Introducció d'espècies exòtiques	Amenaces de creixement Ocupació territorial directa Ocupació per serveis auxiliars Impermeabilització del sòl Alteracions hídriques Contaminació atmosfèrica Servituds de gestió Introducció d'espècies exòtiques		Contaminació atmosfèrica Soroll
<i>Espais urbans</i>	Ocupació territorial directa Activitats marginals Freqüentació humana Introducció d'espècies exòtiques Alteracions hídriques	Ocupació territorial directa Activitats marginals Freqüentació humana Introducció d'espècies exòtiques Alteracions hídriques Atacs de fauna als conreus	Limitacions operatives	

Evolució de les espècies ornítiques nidificants als espais de nova creació del Delta en el període 2008-2017: llum i ombres.

Des del moment de la finalització de les obres de construcció de la nova llera del tram final del riu Llobregat i de l'adequació de l'espai natural associat (estany de Cal Tet, calaixos de depuració i platja de Ca l'Arana) i, especialment, des de l'inici de la gestió d'aquest espai per part del Consorci per a la Protecció i la Gestió dels Espais

Naturals del Delta del Llobregat l'any 2006, un dels objectius prioritaris ha estat afavorir la recuperació de la comunitat d'aus aquàtiques, especialment de la nidificant. Malgrat l'existència d'hàbitats adequats i de mesures de gestió directa, tres problemes s'han revelat com a significatius pel seu impacte: els usos humans irregulars, la presència de depredadors oportunistes i la qualitat de les aigües.

A la platja de Ca l'Arana, d'unes 30 ha, tancada a l'ús públic i coberta de salobrars, basses temporals i permanents, sorrals cos-

taners i comunitats arbustives de rereduna, dos impactes han estat determinants: la presència de depredadors oportunistes (arribats al Delta fent servir el riu com a connector biològic, com ara guineus, senglars i visons americans, o presents anteriorment, com rates, gavians argentats i garses) i la presència humana (pescadors, passejants i navegants). Aquests dos factors combinats han frenat la colonització d'espècies litorals singulars com el bec d'alena, el xatrac menut, la garsa de mar, la perdiu de mar i la gavina corsa, que es va iniciar l'any 2008. Les mesures de gestió aplicades (pastors elèctrics, vigilància) no han estat suficients, fins al punt d'eliminar pràcticament la presència d'aquestes espècies i de provocar el desplaçament d'una d'elles, la gavina corsa, a una illa fluvial de la desembocadura del Llobregat (l'illa del Molí), on els mateixos impactes han provocat també un declivi accentuat des de l'any 2014 i el trasllat complet d'aquesta colònia a un espai proper més segur dins el recinte portuari l'any 2017.

L'estany de Cal Tet, d'unes 10 ha, excavat l'any 2002, també va experimentar un procés de colonització espontani per part de la vegetació helofítica, els macròfits i la fauna aquàtica, amb espècies ornítiques piscívores, com els cabussos emplomallats, els cabussets, i herbívores, com les fotges. De totes maneres, l'entrada d'aigua reutilitzada per a alimentar l'estany, procedent del sistema terciari de la depuradora del Prat de Llobregat, amb una càrrega

notable de nutrients malgrat el tractament en origen i el seu pas pel filtre verd dels calaixos de depuració, combinada amb la proliferació de peixos brostejadors (carpes), va empobrir els prats de macròfits de l'estany ràpidament i consegüentment les comunitats ornítiques nidificants. A partir de l'any 2011, es tancà aquesta connexió, l'estany s'alimentà exclusivament de l'aquífer i de la precipitació, i la situació començà a revertir. A títol d'exemple, la població de fotges arribà a les 85 parelles l'any 2014.

Pel que respecta als calaixos de depuració (un hàbitat helofític de 17 ha) dissenyats per a actuar de filtre verd, l'evolució va ser paral·lela a la de l'estany de Cal Tet. A partir del març de 2014 només van passar a rebre aigua d'excedents agrícoles i la millora de qualitat i de la comunitat ornítica ha estat notable. El mateix any 2014, trenta parelles de polla blava, cinquanta de fotja i tretze d'agró roig varen criar als calaixos de depuració. En anys posteriors, la sequera s'ha revelat com un nou factor significatiu, ja que ha provocat una disminució dels excedents de reg i ha afectat la disponibilitat d'hàbitat dels calaixos per a les aus aquàtiques.

La conclusió evident és que la gestió (activa, integrada i avaluable) dels hàbitats actuals del Delta és imprescindible per a garantir la conservació de la biodiversitat i, eventualment, assolir una millora, donada la seva minsa extensió i la complexitat de les pressions que reben.

22.3. ELS REPTES FUTURS

La previsió dels reptes futurs per a la conservació de la biodiversitat al Delta ha de tenir en compte quines de les pressions actualment existents s'agreujaran en el futur (més impacte derivat de l'ús públic intensiu, més presència d'espècies invasores, menys

connectivitat biològica, més fragmentació dels hàbitats, més contaminació atmosfèrica, etc.), i ha d'incorporar també dos escenaris: les restriccions pressupostàries que dificultaran el manteniment ordinari dels espais naturals gestionats i les condicions ambientals variables que imposarà el canvi climàtic global.

22.3.1. LA GESTIÓ DELS PROCESSOS ECOLÒGICS

Els principals processos ecològics dels ecosistemes són el cicle de l'aigua i dels nutrients, el flux de l'energia i la dinàmica de les comunitats.

La gestió del cicle de l'aigua al Delta té una gran complexitat derivada de la interacció entre els diferents compartiments (xarxa de reg i de drenatge, zones humides, riu, aqüífers i mar) i la transformació territorial dels últims anys. En el cas de les zones humides, el seu funcionament hidrològic ha patit els canvis en els usos del sòl provocats pel desenvolupament de les infraestructures i el creixement de les zones urbanes, que han provocat alteracions qualitatives i quantitatives severes. En són exemples paradigmàtics els estanys de la Ricarda o del Remolar.

En el cas de la Ricarda, aquest estany sempre ha tingut un dèficit de qualitat de l'aigua a causa de l'aportació de nutrients per part dels canals de reg i drenatge que hi desguassaven. Amb l'ampliació de l'aeroport, s'hi ha sumat una alteració dràstica del règim hídric, a causa de l'ocupació de la seva conca agrícola de drenatge. Abans de les obres, l'estany rebia un cabal d'uns 1.500 m³/dia, un 40 % dels quals procedien de l'escorrentia superficial. Amb l'ampliació aeroportuària es va interrompre l'entrada d'aigua superficial, amb el consegüent impacte en el funcionament hidrològic de l'estany. Això ha provocat una menor renovació de l'aigua, un empitjorament de l'estat tròfic i una menor connexió de l'estany amb el mar. Les mesures correctores aplicades fins avui, com ara l'aportació suplementària d'aigües de la planta depuradora del Prat de Llobregat o, més recentment, d'aigües procedents del drenatge i de pous de l'aqüífer de l'aeroport, només han aconseguit mantenir amb prou feines els nivells de l'estany, sense revertir els problemes de qualitat crònics.

El cas del Remolar és el contrari, ja que la urbanització de l'entorn ha provocat un increment dels cabals aportats a l'estany, fet que

fa que actui més com a canal de drenatge que com a aiguamoll protegit.

Els nutrients representen un problema molt important en les zones humides que es tradueix en un estat d'hipertròfia crònica en la majoria d'estanys i basses, tret d'alguns que no reben aportacions superficials, com les basses de la platja de Ca l'Arana o la Magarola. La contaminació difusa causada per l'escorrentia agrícola i el drenatge de les zones urbanitzades n'és la principal responsable. Per tant, les accions s'han d'encaminar a reduir aquesta entrada de nutrients mitjançant un menor ús d'adobs en l'agricultura, la creació de filtres verds, dipòsits anti-DSU, etc.

La dinàmica de les comunitats naturals depèn, entre altres factors, del grau de pertorbació que pateixen. La protecció legal d'una part important dels espais naturals del Delta iniciada l'any 1987 i les actuacions de restauració i gestió d'hàbitats realitzades han ajudat a la millora en la composició i l'estructura de diverses comunitats naturals, com ara les psammòfiles o les pinedes litorals.

22.3.2. LA GESTIÓ DE LA BIODIVERSITAT

El futur ens planteja un delta gestionat intensivament per a afavorir la biodiversitat, amb el focus centrat òbviament més a afavorir la qualitat (espècies sensibles o amenaçades globalment) que la quantitat, donada la migradesa de les superfícies disponibles i els condicionants territorials existents. Com a contrapartida, aquest escenari de gestió intensiva planteja uns espais molt intervinguts, de manteniment car. El balanç? Potser un delta massa semblant a un jardí? El problema és saber si existeix una altra alternativa.

Les polítiques de conservació de la biodiversitat no s'han de reduir als espais naturals, també han d'incloure els espais agrícoles i periurbans, els quals alberguen moltes espècies i són clau per al manteniment de la diversitat de flora i fauna. S'han de gestionar els espais lliures del conjunt del Delta com una unitat territorial indestriable, tenint en

compte les particularitats que el seu aprofitament humà determina en cada cas.

del grau d'eutròfia i l'empobriment de la biocenosi de les masses d'aigua.

22.3.3. LES ESPÈCIES INVASORES

La UICN considera les invasions biològiques la segona causa més important d'extinció d'espècies al món, després de la destrucció d'hàbitats.

A Catalunya s'han catalogat un total de 1.067 espècies exòtiques, un 10% de les quals s'han classificat com a invasores pel seu impacte negatiu en les espècies autòctones i els ecosistemes (Andreu i Pino, 2013). Com era d'esperar, la màxima concentració d'espècies exòtiques, i també d'invasores, es dona al voltant de la ciutat de Barcelona i els espais naturals adjacents, com ara el delta del Llobregat.

El caràcter invasiu pot provocar el desplaçament de les espècies autòctones i canvis en l'estructura i la composició dels ecosistemes, a més d'impactes socioeconòmics.

Al Delta, les espècies invasores se sumen a les importants pressions que afecten els espais naturals. En molts casos, eradicar-les és una batalla perduda a causa de la impossibilitat de controlar-les. S'han catalogat un total de seixanta-nou espècies invasores al Delta: cinquanta-una de plantes, set d'invertebrats i onze de vertebrats.

És especialment preocupant el cas de les espècies vegetals, propagades a partir de les zones urbanitzades i enjardinades i que, en molts casos, han dominat el paisatge deltaic, com ara els canyars que ocupen els marges del riu i els canals o els prats d'herba de la Pampa en conreus abandonats i erms.

Pel que fa a la fauna invasora, podem destacar-ne quatre espècies: la carpa, la gambúsia, la tortuga de Florida i la cotorreta de pit gris, que tenen un impacte important en els espais que han colonitzat. És especialment preocupant el cas de les dues espècies de peixos, que han colonitzat tots els medis aquàtics amb poblacions molt importants i han provocat (en el cas de la carpa) un increment

22.3.4. L'ÚS PÚBLIC

La predicció que es pot fer amb més seguretat és la que ateny a l'ús públic. Clarament anirà a més. La població deltaica, com s'ha dit anteriorment, ja ha redescobert el Delta com a espai útil per al lleure quotidià, essencial per a millorar la seva qualitat de vida. Paral·lelament, l'educació ambiental té unes perspectives immillorables, enfortides per la disponibilitat de nous espais recuperats (espais naturals de Cal Tet a la nova llera del riu, pineda de Can Camins, estany de la Murtra, etc.) disponibles per a més de la meitat de la població escolar del país a menys de mitja hora en autocar. De fet, si analitzem aquest fenomen detalladament, ens adonarem que l'ús públic, en definitiva la identificació de les poblacions deltaica i metropolitana amb els espais lliures del Delta, i la seva potencialitat, és el factor clau per a garantir-ne la preservació futura, més que no pas la presència de determinades espècies o comunitats amenaçades.

Cal assegurar que el model d'ús públic dels espais naturals no comprometi la seva conservació; en aquest sentit, s'ha de definir la capacitat d'acollida i els usos compatibles a cada espai. L'aprovació, llargament esperada, del Pla Especial de Protecció del Medi Natural i del Paisatge serà una eina imprescindible per a l'ordenació de l'ús públic del Delta.

22.4. COROLLARI

Sembla evident, a hores d'ara, que la consolidació del mosaic d'usos en què s'ha convertit el Delta és l'única alternativa per a la conservació de la seva biodiversitat. Això implica la necessitat de plantejar una gestió integral del territori que redueixi les pressions que reben els elements més fràgils del mosaic.

La frontera entre espais naturals i agrícoles, sempre difusa, s'ha d'esborrar definitivament i s'ha de reivindicar el paper de tots els espais lliures del Delta (naturals, agrícoles i periurbans) per a la conservació de la biodiversitat.

La pregunta és òbvia: pot funcionar ni que sigui raonablement aquest model basat en un mosaic escleròtic d'usos del sòl contradictoris amb tantes tensions territorials? És sostenible un model sustentat en una gestió intensiva dels espais naturals, cara i exigent? La resposta no ho és tant. Probablement només el temps ho podrà dir.

El problema és si hi haurà temps per a esbrinar-ho. Quan encara s'estan desplegant els últims elements del model territorial basat en l'acord institucional del Pla Delta del 1994, hi ha qui ja planteja superar l'escenari inacabat. Hi ha veus que proposen superar l'*statu quo* actual i establir un monocultiu d'infraestructures del transport al Delta, superant totes les barreres físiques, socials i ambientals. Obliden que això implica no sols un conflicte directe amb els espais naturals protegits i agrícoles, sinó també amb les opcions d'equilibri territorial i de millora de la qualitat de vida de la població local. Un altre exemple molt revelador ha estat la implantació fallida d'Eurovegas. Aquest macroprojecte, impulsat i beneït pel Govern català, hauria representat una transformació territorial devastadora, amb la urbanització d'unes 800 ha de terreny agrícola. Tot i que la seva ombra s'ha esvaït, una seqüela directa d'escala molt menor i amb caràcter compensatori de les expectatives urbanitzadores frustrades s'ha acabat aprovant en forma de Pla Director Urbanístic l'any 2015.

Des del territori es veu amb preocupació la imatge de terreny disponible que alguns sectors econòmics i polítics tenen dels espais agrícoles i naturals del Delta. S'ha d'impulsar urgentment la seva percepció com una infraestructura territorial imprescindible, que forneix serveis ambientals, paisatgístics i socials de primer ordre per a la població metropolitana.

BIBLIOGRAFIA

- ANDREU, J.; PINO, J. (2013). *El projecte EXOCAT. Informe 2013*. Barcelona: CREA: Generalitat de Catalunya. Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural.
- PANAREDA, J. M.; SANS, J. (2002). *Les basses de Can Dimoni, Sant Boi. Delta del Llobregat*. Sant Boi de Llobregat: Ajuntament de Sant Boi de Llobregat.
- PINO, J. (2000). *Evolució de la línia de costa del delta del Llobregat entre els anys 1956 i 1999 utilitzant ortofotografies aèries*. El Prat de Llobregat: Ajuntament del Prat de Llobregat. [Informe inèdit]
- PINO, J.; REAL, M.; ESTEBAN, P.; ROA, E. de (2006). *Proposta d'un sistema d'indicators per al seguiment de la biodiversitat al municipi del Prat de Llobregat*. El Prat de Llobregat: Ajuntament del Prat de Llobregat. [Informe inèdit]
- SEGUÍ, J. M.; FLOR, N. (2015). *Seguiment de l'estat ecològic de les principals masses d'aigua del delta del Llobregat*. El Prat de Llobregat: Consorci per a la Conservació i la Gestió dels Espais Naturals del Delta del Llobregat. [Informe inèdit]